

Εἰς τὸν κ. Εὐάγ. Κωφὸν ὀφείλονται συγχαρητήρια διὰ τὴν σπουδαίαν αὐτὴν συμπλήρωσιν τῆς ἱστορίας τῶν ἀπελευθερωτικῶν ἀγώνων τῆς Μακεδονίας.

Ἀθῆναι Δεκέμβριος 1969

ΝΑΤΑΛΗΣ ΠΕΤΡΟΒΙΤΣ

ΛΙΓΑ ΛΟΓΙΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΙΩΑΝΝΗ ΚΑΛΟΣΤΥΠΗ

Πρὸς τὰ «Σερραϊκὰ Χρονικὰ»

Στὸν ἀνὰ χεῖρας 5ο τόμο τῶν «Σερραϊκῶν Χρονικῶν» δημοσιεύεται (βλ. τὶς σ. σ. 235 - 255) ἔργασία τοῦ ἐγκρίτου ἱστορικοῦ τῆς νεωτέρας Μακεδονίας κ. Ἰωάν. Βασδραβέλλη, Γεν. Γραμματέως τῆς «Ἐταιρείας Μακεδονικῶν Σπουδῶν», με τίτλο: Χειρόγραφον Ἰωάννου Καλοστύπη, Γυμνασιάρχου Σερρῶν, «Περὶ Μακεδονίας». Τῆς ἔργασίας αὐτῆς ἔχει ἤδη κυκλοφορήσει ἀνάτυπο πρὶν ἀπὸ ἀρκετὸ χρόνον.

Στὸ πόνημά του τοῦτο ὁ ἀξ. συγγραφεὺς, ἀναφερόμενος (βλ. τὴν ὑπ' ἀριθ. 1 σημ. τῆς σ. 236) σὲ ἔργο τοῦ ὑποφαινομένου, γράφει τὰ ἀκόλουθα: «Δὲν νομίζω ὅτι εὐσταθοῦν τὰ ὑπὸ τοῦ Ἰ. Νοτάρη γραφόμενα εἰς τὸ δημοσιευθὲν παρὰ τῆς Ἐταιρ. Μακεδον. Σπουδῶν ἔργον του: Ἀρχεῖον Στεφ. Νικ. Δραγούμη, Ἀνέκδοτα ἔγγραφα γιὰ τὴν ἐπανάστασι τοῦ 1878 στὴ Μακεδονία, ἐν σελίδι 263, ὅτι ὁ Ἰ. Καλοστύπης ἦτο διδάσκαλος καὶ οὐχὶ Καθηγητὴς Γυμνασίου, διότι πῶς θὰ ἐξετέλει καθήκοντα Γυμνασιάρχου ἐν Κοζάνη με παιδεῖαν δημοδιδασκάλου... καὶ πῶς ἦτο δυνατόν εἰς δημοδιδάσκαλος νὰ διορισθῆ Βασιλικὸς Ἐπίτροπος τῆς Τραπεζῆς Ἡπειροθεσσαλίας, τμηματάρχης τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας καὶ Νομάρχης Λαμίας καὶ Κοζάνης»;

Ἐπειδὴ τὸ σχόλιό του αὐτὸ θὰ μπορούσε νὰ δημιουργήσῃ παραπλανητικὰ καὶ δυσμενεῖς ἐντυπώσεις γιὰ τὴν ποιότητα τῆς δουλειᾶς, ποὺ ἔκανα, Σᾶς παρακαλῶ νὰ μοῦ ἐπιτρέψετε τὸν ἀντίλογο, με τὸν ὁποῖο θὰ ἀποδείξω καθαρὰ—γιατὶ «φίλος Πλάτων, φιλότατη δ' ἀλήθεια», ὅπως εἶπε καὶ ὁ μέγας Μακεδὼν—ὅτι ὁ ἀξ. κ. Βασδραβέλλης ἔγραψε τὰ παραπάνω «μετὰ σπουδῆς» καὶ παρανόησε ὅσα διετύπωσα, ἐφ' ὅσον, οὔτε λίγο - οὔτε πολὺ, μοῦ προσάπτει τὴ μομφή, ὅτι θεωρῶ τὸν Καλοστύπη δημοδιδάσκαλο!

Πρέπει ὅμως προηγουμένως νὰ παρουσιάσω τὸ ἐπίμαχο σχόλιό μου (βλ. τὸν ἀριθ. 4 τῆς σ. 263. Τὸ ἔργο μου, σσ. 444, ἐκυκλοφόρησε τὸ 1966 με ἀριθ. 85 στὴ σειρά τῶν ἐκδόσεων τοῦ ΙΜΧΑ). Σ' αὐτό, λοιπόν, τὸ σχόλιο γράφω: «Ὁ φιλόλογος καὶ δημοσιογράφος Ἰωάν. Καλοστύπης... ἀπὸ τὸ 1875 ἕως τὸ 1878 ὑπηρέτησε τὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ ὑποδούλου Ἑλληνισμοῦ πρῶτα στὴν Κοζάνη κι' ὕστερα στὰς Σέρ-

ρας, σταλμένος στη Μακεδονία από τον Σύλλογο προς διάδοσιν τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων. Ἐνῶ ὅμως τὰ Ἑγκυκλοπαιδικὰ λεξικά ἀναφέρουν ὅτι ἐχρημάτισε ἐκεῖ πάνω Γυμνασιάρχης, τὸ βιβλίο Πρακτικῶν τοῦ Συλλόγου τὸν ἀναφέρει ἀπλῶς ὡς διδάσκαλον (sic). Ἀπὸ σχετικὴ ἔρευνα, πού ἔκανα στὸ Ε΄ βιβλίο πρακτικῶν τῶν συνεδριάσεων τοῦ Διοικητ. Συμβουλίου τοῦ Συλλόγου, βρῆκα, ὅτι ὄντως ὁ Καλοστύπης ἦταν διδάσκαλος στὰς Σέρρας μέχρι καὶ τοῦ Φεβρουαρίου τοῦ 1878 . . . κ.τ.λ.». Αὐτὰ ἀκριβῶς ἔχω γράψει.

Κατὰ τὰ γεγονότα τοῦ 1877 - 78 ὁ Καλοστύπης ἀπὸ τῆ θέσι του ἐτοίμαζε μαζί μὲ ἄλλους πατριῶτες κίνημα τῶν Ἑλλήνων τῆς περιοχῆς Σερρῶν, οἱ ἐνέργειές του ὅμως αὐτὲς ἔγιναν ἀντιληπτές ἀπὸ τὴν Τουρκικὴ ἐξουσία καὶ ἀναγκάστηκε, γιὰ νὰ μὴ συλληφθῆ, νὰ ἐγκαταλείψῃ βιαστικὰ τὴ Μακεδονία καὶ νὰ ἐπιστρέψῃ στὰς Ἀθήνας διὰ μέσου τῆς Θεσσαλονίκης. Στὴν ἐπανάστασι τῆς νοτίου Μακεδονίας ἔλαβε μέρος ὁ ἀδελφός του Δημοσθένης, τελειόφοιτος τῆς Ἰατρικῆς. Καὶ ὁ πρῶτος καί, πολὺ περισσότερο, ὁ δεῦτερος μνημονεύεται στὰ ἔγγραφα τοῦ Ἀρχείου Στεφ. Δραγούμη, πού ἐξέδωσα. Ἡ προσπάθειά μου νὰ λύσω τὰ προβλήματα, πού προκύπτανε κατὰ τὸν σχολιασμὸ τῶν ἐγγράφων αὐτῶν, στάθηκε ἐπίμονη.

Γιὰ νὰ συγκεντρώσω, λοιπόν, ἀκριβεῖς πληροφορίες γιὰ τὸν Καλοστύπη, δὲν ἀρκέστηκα στὰ γνωστὰ βοηθήματα, ἀλλὰ ἀνέτρεξα στὴν πηγὴ. Καὶ γιὰ τὸ 1878 πηγὴ ἦταν τὸ ἀρχεῖο τοῦ «Συλλόγου πρὸς διάδοσιν τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων».

Ὁ Καλοστύπης, λοιπόν, στὰ πρακτικὰ τοῦ Συλλόγου ἀναφέρεται ὡς διδάσκαλος, δηλαδὴ ὡς καθηγητὴς καὶ ὄχι, πρὸς Θεοῦ (!), ὡς δημοδιδάσκαλος, ὅπως γράφει ὁ ἀξ. κ. Βασδραβέλλης, παρανοώντας τὸ «διδάσκαλος», ἀκολουθῶς δέ, ἐξ αἰτίας τῆς παρανοήσεώς του, προβάλλοντας διάφορα ἐπιχειρήματα, γιὰ ν' ἀποδείξῃ ὅτι δὲν ἦταν δημοδιδάσκαλος. Καὶ ἀπὸ τὰ ἐπιχειρήματά του ὅμως αὐτὰ μόνο τὸ πρῶτο εὐσταθεῖ, πὼς δὲν γίνεται νὰ γυμνασιαρχεύῃ ἓνας δημοδιδάσκαλος, ὄχι ὅμως καὶ τὰ ἄλλα, ἀφοῦ ἓνας μορφωμένος καὶ δυναμικὸς πρῶτην δημοδιδάσκαλος κάλλιστα μπορεῖ νὰ γίνῃ Νομάρχης.

Νά, ὅμως, πού τὸ «Γυμνασιαρχεύων», χαρακτηρισμὸς τὸν ὁποῖο καὶ ὁ ἴδιος ὁ ἀξ. κ. Βασδραβέλλης ἐχρησιμοποίησε, ἔχοντάς τον πάρει ἀπὸ τὴν «Ἱστορίαν τῆς Κοζάνης» τοῦ ἀειμνήστου Παν. Λιούφη, διαλύει κιόλας τὴν παρανόησί του.

Δυστυχῶς, ὁ κ. Βασδραβέλλης δὲν τὸ ἀντελήφθη, ἐνῶ αὐτὸ καὶ μόνο τὰ λέει ὅλα. Ὁ Καλοστύπης δηλαδὴ καὶ στὴν Κοζάνη καὶ στὰς Σέρρας, ἐπειδὴ ὑπῆρχε ἔλλειψι κανονικοῦ Γυμνασιάρχου στὰ Γυμνάσια τῶν δύο αὐτῶν πόλεων, παρὰ τὸ νεαρὸ τῆς ἡλικίας του (εἶχε γεννηθῆ

τὸ 1851), προφανῶς λόγῳ τῆς προσωπικότητός του ἐκτελοῦσε χρέη Γυμνασιάρχου, ἐνῶ στὰ ἐπίσημα βιβλία τοῦ «Συλλόγου πρὸς διάδοσιν τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων», ὁ ὁποῖος τὸν εἶχε προσλάβει καὶ στείλει ἐκεῖ πάνω ὡς Καθηγητῆ, φέρεται ἀπλῶς ὡς διδάσκαλος, δηλαδὴ—τὸ ξανατονίζει—ὡς καθηγητῆς. Ἄλλωστε, στὴν ἴδια ἐργασία μου καὶ στὴν 1η σημ. τῆς 234 γράφω γι' αὐτόν, πὼς ἦταν «Κάθηγητῆς στὰς Σέρρας». Πῶς, λοιπόν, θὰ ἦτο δυνατό νὰ τὸν θεωρῶ δημοδιδάσκαλο, ἀφοῦ τὸν χαρακτηρίζω καὶ φιλόλογο καὶ καθηγητῆ, ὥστε τὸ «διδάσκαλος» εἶναι διαφορετικὸ ἀπὸ τὸ «δημοδιδάσκαλος».

Ὅσο γιὰ τὸ «Γυμνασιάρχης», ἔτσι συνηθίζουν νὰ ἀποκαλοῦν πάντοτε μαθηταὶ καὶ γονεῖς ἐκεῖνον, πού, ἐνῶ δὲν εἶναι πραγματικὸς Γυμνασιάρχης, ἀπλῶς διευθύνει ἓνα Γυμνάσιο. Νά, λοιπόν, γιατί ὁ Ἰωάν. Καλοστύπης χαρακτηρίζεται ὡς Γυμνασιάρχης. Ἔτσι, π. χ., συμβαίνει νὰ ἀναφέρεται καὶ σὲ μιὰν ἐκθεσὶ ὀπλαρχηγοῦ, τοῦ Ἄθαν. Κοκοράβα, πού δημοσιεύω στὸ μνημονευόμενον ἔργο μου (βλ. τὴ σ. 287).

Τέλος, στὰ «Περὶ Μακεδονίας» ἀνέκδοτα χειρόγραφα τοῦ Καλοστύπης, πού ἐξέδωσε ὁ ἀξ. κ. Βασδραβέλλης, ὁ ἀείμνηστος πατριώτης καὶ ἀγωνιστῆς ὑπογράφεται: Ἰωάννης Ν. Καλοστύπης, διευθύνων τὸ Γυμνάσιον Σερρῶν ἀπὸ τοῦ 1875 - '78 (βλ. τὴ σ. 254 καὶ ἀπέναντι σχετικὴ φωτοτυπία). Ποιὰν ἄλλη, λοιπόν, χρειαῖα μαρτυρίας ἔχομε;

Ὡστε ὁ Ἰωάν. Καλοστύπης δὲν ὑπηρέτησε στὴ Μακεδονία ὡς Γυμνασιάρχου, ἐνῶ ἐκεῖ πῆγε μὲ τὴν ιδιότητα τοῦ διδασκάλου, δηλαδὴ τοῦ Καθηγητοῦ. Ἐσφαλμένως λοιπόν, ὁ ἀξ. κ. Βασδραβέλλης τὸν χαρακτηρίζει Γυμνασιάρχη στὸν τίτλο τοῦ πονήματός του καὶ ὑποστηρίζει ὅτι ἐγὼ τὸν θεωρῶ «δημοδιδάσκαλο»!

Αὐτὰ γιὰ τὴν ἀποκατάστασι τοῦ ζητήματος, πού ἐδημιούργησε τὸ σχόλιο τοῦ ἀξ. κ. Βασδραβέλλη.

Μετὰ τιμῆς καὶ εὐχαριστιῶν γιὰ τὴ φιλοξενία.

Δεκέμβριος 1969

ΙΩΑΝ. ΣΩΤ. ΝΟΤΑΡΗΣ